

T

The Roles of the Constitutional Court in Protecting the Rights to Privacy of Personal Information Held in Public and Private Agencies

Arpasara Thepjumnong^{1,*}

Received: January 17, 2024 Revised: March 13, 2024 Accepted: May 21, 2024

Abstract

The right to personal information was recognized as a fundamental right in 2017 and was safeguarded by 32 sections of the Thai Constitution. These days, the right to personal information is essential to setting up the work schedule and all section operations. As a result, it's likely that both the state and the private sector may experience a violation of rights to personal information. Since the Constitutional Court is the body tasked with defending the rights of the Thai people, there are very few aspects of the constitution and legislation that are taken into account when a victim brings a case before the court. They no longer play as much of a role in defending the rights to personal information because commercial and state sectors set the rules. Nonetheless, the Constitutional Court is regarded as the key institution that laid the groundwork for safeguarding the rights to personal information. In order to obtain the proper ruling to safeguard Thailand's right to personal information, they will thus apply international standards, such as self-determination of personal information and proportionality, to the inquest.

Keywords: constitutional court, personal information right

¹ School of Law, University of the Thai Chamber of Commerce

* Corresponding author. E-mail: arpasara_the@utcc.ac.th

ศ

ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิ ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานเอกชน

อาภัสรา เทพจำนงค์^{1,*}

วันรับบทความ: January 17, 2024 วันแก้ไขบทความ: March 13, 2024 วันตอบรับบทความ: May 21, 2024

บทคัดย่อ

สิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีความสำคัญต่อการวางแผนงานและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทุกภาคส่วน ดังนั้น การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลจึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้บัญญัติช่องทางที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิจะนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีค่อนข้างจำกัด ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทไม่มากนักในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชน แต่อย่างไรก็ดี ศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นองค์กรสำคัญในการวางรากฐานในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจนำหลักเกณฑ์ของต่างประเทศ เช่น หลักการกำหนดข้อมูลส่วนบุคคลด้วย หลักความได้สัดส่วนมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีเพื่อให้ได้คำวินิจฉัยที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

คำสำคัญ : ศาลรัฐธรรมนูญ สิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* Corresponding author. E-mail: arpasara_the@utcc.ac.th

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีเกี่ยวข้อง

สิทธิในความเป็นส่วนตัวถือเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่งและได้มีการรับรองและคุ้มครองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ของสหประชาชาติที่ได้ประกาศไว้ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 มาตรา 12 ซึ่งกำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นส่วนตัวในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสารหรือจะถูกหลอกล่อเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการลบลู่ดังกล่าว” (United Nations [UN], n.d., article 12) โดยสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้นเป็นสิทธิที่มีขอบเขตที่กว้างขวางและเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้น สิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงครอบคลุมถึงสิทธิหลายประการ (Buengkrai, 2000) โดยสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล (Information Privacy) จัดเป็นสิทธิประเภทหนึ่งของสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Nuamthanong, 2014)

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลมีจุดเริ่มต้นมาจาก Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ในปี ค.ศ. 1890 ได้ตีพิมพ์บทความที่ชื่อว่า “Right to Privacy” เนื่องจากสื่อมวลชนในประเทศ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ได้มีการกระทำการล่วงละเมิดต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะการนำเรื่องราวส่วนตัวของผู้นั้นมาเปิดเผยหรือมีการลงชื่อ ลงรูปภาพ และลงเนื้อหาข่าวที่มีลักษณะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในเบื้องต้น (Warren & Brandeis, 1890) จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สังคมเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิในความเป็นส่วนตัวในมิติเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลและทำให้สิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นลำดับ โดยในอดีตการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมักจะเป็นการให้ความคุ้มครองโดยการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและบริหารจัดการของข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบที่ปรากฏในเอกสาร (Namart, 2008) ซึ่งไม่มีความซับซ้อน แต่ในปัจจุบันข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในรูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งข้อมูลส่วนบุคคลยังมีความสำคัญต่อการนำมาใช้เพื่อวางแผนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของทางภาครัฐและเอกชน ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวจากการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์จากทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น ในประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อมิให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากข้อมูลเหล่านี้ โดยมีการบัญญัติเป็นกฎหมายซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการวางหลักทั่วไป หรืออาจอยู่ในรูปแบบของการบัญญัติเป็นกฎหมายคุ้มครองแต่ละเรื่องไว้เป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดี การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจมีข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดหากเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ถึงกระนั้นการจำกัดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลก็จะต้องคำนึงถึงทฤษฎีและหลักสากลต่าง ๆ เช่น สิทธิในการกำหนดการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลด้วยตนเอง (Informational Self-determination) หลักนิติรัฐ (Legal State) นั่นคือ การจำกัดสิทธิจะต้องเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไป (General Principle of Law) อันเป็นหลักที่ห้ามมิให้ฝ่ายปกครองกระทำการใด ๆ เกินความจำเป็น (Principle of Necessity) ไม่เหมาะสม (Principle of Suitability) หรือไม่ได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับความเสียหายที่ตกแก่ประชาชนหรือสังคม

โดยส่วนรวม (Principle of Proportionality stricto sensu) ทั้งนี้เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิ ความเป็นส่วนตัวของประชาชนที่จะต้องได้รับผลกระทบเมื่อเทียบกับประโยชน์ของสาธารณะที่จะได้รับกลับมา ว่า มีความคุ้มค่าหรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาให้เห็นถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึง ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของสังคมในอดีตและสังคมในยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาถึงความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ รวมถึงพัฒนาการในการรับรองและ คุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนุญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญไทย ตลอดจนช่องทางการใช้สิทธิเพื่อให้ ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล รัฐธรรมนุญและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย ศึกษาถึงบทบาทและ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตลอดจนช่องทางการใช้สิทธิเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิดังกล่าว เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลต่อศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูล ปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ อาทิ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ คำพิพากษา สัมมนา เอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ วารสารต่าง ๆ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ส่วนบุคคล เพื่อนำข้อมูลการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลมาวิเคราะห์ถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญไทย ตลอดจนช่องทางการใช้สิทธิเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิ เพื่อ จัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

ประเทศไทยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งที่อยู่ในความครอบครองของรัฐและเอกชนไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, 2017, section 32)

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่ประชาชนจะต้องได้รับความคุ้มครอง โดยการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

1.2 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540

เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานราชการ โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยรายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน (Official Information Act B.E. 2540, 1997, section 15(5)) รวมไปถึงการได้รับความคุ้มครองตามหมวด 3 แห่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ เช่น สิทธิที่ได้รับจากการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ (Official Information Act B.E. 2540, 1997, section 23) สิทธิในการให้ความยินยอมในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น (Official Information Act B.E. 2540, 1997, section 24) สิทธิของเจ้าของข้อมูลในการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สิทธิของเจ้าของข้อมูลในการขอให้แก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล และสิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (Official Information Act B.E. 2540, 1997, section 25) นอกจากนี้ ประชาชนยังมีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลที่มีส่วนได้เสีย (Official Information Act B.E. 2540, 1997, section 17) และมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ (Official Information Act B.E. 2540, 1997, section 18)

1.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองทั้งของหน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นการทั่วไป อาทิ การกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยต้องไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิด ในวัตถุประสงค์ดังกล่าว (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 19) การกำหนดให้การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 22) และห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นนอกจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 25) การกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ก่อนหรือขณะเก็บรวบรวมและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ หรือเปิดเผย โดยแตกต่างจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ไม่ได้เว้นแต่ตามที่กฎหมายกำหนด (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 23) การกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้ข้อมูลส่วนบุคคลสูญหาย ถูกทำลาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 37) การกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องระบุนายละเอียดต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวม ประเภทของบุคคลหรือหน่วยงานที่ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมอาจถูกเปิดเผย ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่ รวมถึงวิธีการติดต่อของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 23) รวมถึงต้องแจ้งสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การเข้าถึงข้อมูลของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ลบ หรือทำลาย ระงับการใช้ชั่วคราวหรือแปลงข้อมูลส่วนบุคคลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ไม่สามารถรู้ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 33) และการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคคลอื่นข้ามพรมแดนต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 28) เป็นต้น

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนี้ ให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เสียหายมีสิทธิร้องเรียนไปยัง “คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ” เพื่อพิจารณาและตรวจสอบว่าการกระทำของกลุ่มบุคคลดังกล่าวนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ และในกรณีที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีคำสั่งหากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญมีอำนาจสั่งลงโทษทางปกครองได้ (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 72-74) ทั้งนี้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ยังอาจไปดำเนินคดีทางแพ่งและทางอาญาได้อีกหากได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 77-81)

นอกเหนือจากกฎหมายข้างต้น การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังได้มีการบัญญัติสอดแทรกไว้ในพระราชบัญญัติอื่น ๆ อาทิ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคล พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลเครดิตไปใช้ไว้อย่างชัดเจน รวมถึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และมีการบัญญัติหลักการให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลเครดิตของเจ้าของข้อมูล เป็นต้น

2. บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี การนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำได้อต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติเปิดช่องให้นำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้เท่านั้น ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องใช้อำนาจหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายดังนี้

2.1 ช่องทางการใช้สิทธิเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติช่องทางการใช้สิทธิเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่องทางใหญ่ ๆ ได้แก่

2.1.1 การใช้ช่องทางผ่านระบบการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดช่องทางการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญผ่านระบบการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ดังนี้

- การใช้ช่องทางผ่านรัฐสภาหรือนายกรัฐมนตรีเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, 2017, section 132, section 148)

- การใช้ช่องทางผ่านศาล (ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร) เพื่อเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับคดี (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, 2017, section 212)

- การใช้ช่องทางผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, 2017, section 231)

ดังนั้น ร่างกฎหมายหรือกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาหรือเทียบเท่ามีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ องค์กรหรือบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลจากกฎหมายดังกล่าว สามารถใช้ช่องทางนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าร่างกฎหมายหรือกฎหมายดังกล่าวนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้ร่างกฎหมายนั้นตกไปบางส่วนหรือทั้งฉบับ หากเป็นกฎหมายจะทำให้ไม่มีผลบังคับใช้ต่อไป

2.1.2 การใช้ช่องทางผ่านระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 213 ได้กำหนดให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิจากการกระทำที่ขัดต่อความชอบด้วยรัฐธรรมนูญยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ทั้งนี้ วิธีการและเงื่อนไขให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 โดยสามารถจำแนกได้ 2 กรณี ดังนี้ (Jumpa, 2019, p. 15)

- ช่องทางยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิ อันเนื่องมาจากการกระทำของหน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (The Organic Act on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561, 2018, section 46)

- “ช่องทางยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำของหน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐที่เป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ” (The Organic Act on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561, 2018, section 48)

ดังนั้น หากประชาชนใดถูกหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐกระทำการละเมิดตามมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ ประชาชนก็สามารถยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลจากการกระทำของรัฐทั้ง 2 กรณีจะต้องไปทำคำร้องเพื่อยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน โดยหากผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาและได้แจ้งความเห็นไปยังผู้ร้องว่าเห็นควรยุติเรื่องหรือในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ถูกละเมิดสิทธิจึงจะสามารถไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยตนเองได้ แต่อย่างไรก็ดี การใช้สิทธิยื่นคำร้องของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 2 กรณีจะต้องมิใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (The Organic Act on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561, 2018, section 47)

- 1) การกระทำของรัฐบาล
- 2) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว
- 3) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน
- 4) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว
- 5) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร
- 6) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการ ศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

2.2 บทบาทหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

จากการที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ บัญญัติเงื่อนไขหรือข้อจำกัดของการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ต้องกลับมาพิจารณาว่าศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีบทบาทหน้าที่และอำนาจในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลได้มากน้อยเพียงใด โดยขอแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้

2.2.1 ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของรัฐ

สำหรับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของรัฐ ปัจจุบันได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดกระบวนการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ที่ถูกละเมิดหรือมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐโดยมิชอบสามารถอุทธรณ์ต่อ “คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ” ได้ และคำสั่งของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการให้ถือเป็นที่สิ้นสุด แต่อย่างไรก็ดี หากเจ้าของข้อมูลผู้ถูกละเมิดไม่เห็นชอบกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการดังกล่าวบุคคลนั้นก็ยังสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองเพื่ออุทธรณ์คำวินิจฉัยนั้นได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาของศาลปกครอง พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 9 และมาตรา 42

ส่วนพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และบทกำหนดโทษ โดยกฎหมายนี้มีผลใช้บังคับทั้งกับหน่วยงานรัฐและเอกชน (แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายดังกล่าวมีข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับกับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์) (Personal Data Protection Act B.E. 2562, 2019, section 4(2)) ดังนั้น หากหน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดกระบวนการคุ้มครองโดยให้เจ้าของข้อมูลผู้ถูกละเมิดจากการที่หน่วยงานของรัฐกระทำการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสามารถร้องเรียนไปยัง “คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาหรือตรวจสอบข้อร้องเรียน ส่งยุติกรณีข้อร้องเรียนในกรณีที่มีการกระทำนั้นไม่มีมูล หรือมีอำนาจไกลเกลี่ยระหว่างคู่กรณีหรือมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ถูกร้องเรียนกระทำการบางอย่างเพื่อเป็นการแก้ไขการกระทำได้ และหากผู้ถูกร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้โดยอนุโลม โดยคำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญให้ถือเป็นที่สุด แต่อย่างไรก็ดี หากเจ้าของข้อมูลผู้ถูกละเมิดไม่เห็นชอบกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ บุคคลนั้นก็สามารคนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาของศาลปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 และมาตรา 42

นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลที่ได้รับความสะดวกทั้งทางแพ่งและทางอาญาจากการที่หน่วยงานของรัฐกระทำการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บุคคลผู้นั้นสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมเพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษทางแพ่งและทางอาญาได้อีกด้วย

สำหรับช่องทางการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของรัฐในการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญนั้นอาจมีได้ 2 ช่องทาง ได้แก่ หนึ่ง ช่องทางตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามมาตรา 212 ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประชาชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูลที่ถูกละเมิดได้ดำเนินการตามกระบวนการเพื่อขอความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 หรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จนถึงที่สุดแล้วได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลไม่ว่าจะเป็นศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรม ดังนั้น หากในระหว่างการพิจารณาคดีในศาล หากศาลหรือคู่ความเห็นว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ศาลใช้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีนั้นมีข้อขัดหรือแย้งต่อมาตรา 32 แห่งรัฐธรรมนูญ ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา 32 จะส่งผลให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นไม่มีผลบังคับใช้ เป็นต้น

สำหรับช่องทางที่สอง คือ ช่องทางตรวจสอบการกระทำของหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขัดต่อความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 213 นั้น พบว่า มีช่องทางที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลค่อนข้างน้อย เพราะเนื่องจาก

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 47 ได้กำหนดให้การใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต้องไม่ใช่กรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และต้องไม่ใช่กรณีที่เรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ดังนั้น การที่กฎหมายทั้ง 2 ฉบับได้กำหนดกระบวนการคุ้มครองโดยให้เจ้าของข้อมูลที่ถูกหน่วยงานรัฐกระทำโดยมิชอบ ตามกฎหมายอุทธรณ์หรือร้องเรียนไปยังคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการตามกฎหมายและให้คำสั่งของคณะกรรมการดังกล่าวนั้นเป็นที่สิ้นสุด ซึ่งหากเจ้าของข้อมูลไม่เห็นชอบกับคำสั่งของคณะกรรมการ เจ้าของข้อมูลต้องนำคดีไปฟ้องยังศาลปกครอง โดยจะนำเรื่องมาร้องยังศาลรัฐธรรมนูญมิได้เพราะจะติดกับกรณียกเว้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 47 (2) และเมื่อนำคดีไปฟ้องยังศาลปกครองแล้วหรือศาลปกครองได้มีคำตัดสินแล้ว ก็ให้นำเรื่องมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้เช่นกัน เนื่องจากจะติดกับกรณียกเว้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 47 (4)

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 4 (2) ว่าการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ดังกล่าวต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 32 วรรคสองว่า “ให้การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” ด้วยเหตุนี้ถึงแม้หน่วยงานรัฐดังกล่าวจะไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ก็มิได้หมายความว่าหน่วยงานของรัฐนั้นจะกระทำการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยไม่มีขอบเขตโดยหลักแล้วหน่วยงานของรัฐดังกล่าวจะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นการเฉพาะเพื่อกำหนดขอบเขตแห่งอำนาจที่มอบให้แก่หน่วยงานของรัฐในการที่จะเข้าไปก้าวก้าวในสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนไว้ ซึ่งกฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิดังกล่าวนั้นจะต้องตราขึ้นเพียงเพื่อความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น หากกฎหมายเฉพาะมีบทบัญญัติที่ตราขึ้นโดยให้อำนาจแก่หน่วยงานรัฐสามารถทำการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักสัดส่วน ประชาชนผู้ถูกละเมิดโดยตรงจากการกระทำของหน่วยงานรัฐตามกฎหมายดังกล่าวอาจสามารถใช้สิทธิร้องศาลรัฐธรรมนูญได้ตามช่องทางมาตรา 213

สำหรับตัวอย่างของกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวค่อนข้างมาก อาทิพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจหน่วยงานรัฐจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนค่อนข้างมาก แต่ทั้งนี้เพื่อให้การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งหากผู้ถูกละเมิดเห็นว่าการกระทำของหน่วยงานรัฐนั้นเป็นการกระทำที่เกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักสัดส่วนขัดต่อความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 32 กรณีประชาชนผู้ถูกละเมิดก็สามารถใช้สิทธิร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตามมาตรา 213 เป็นต้น

2.2.2 การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของเอกชน

สำหรับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของเอกชน ปัจจุบันได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กฎหมายการแพทย์ ได้แก่ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 กฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยละเมิด และประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานเปิดเผยความลับ เป็นต้น

โดยกฎหมายที่ได้กำหนดกระบวนการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของเอกชนไว้เป็นการเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ซึ่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หากหน่วยงานเอกชนใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้ กฎหมายได้กำหนดกระบวนการคุ้มครอง โดยหากเจ้าของข้อมูลผู้ถูกละเมิดจากการที่หน่วยงานเอกชนกระทำการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย บุคคลผู้นั้นสามารถร้องเรียนไปยัง “คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาหรือตรวจสอบข้อร้องเรียนสั่งยุติกรณีข้อร้องเรียนในกรณีที่มีการกระทำนั้นไม่มีมูล หรือมีอำนาจไกลเกลี่ยระหว่างคู่กรณีหรือมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ถูกร้องเรียนกระทำการบางอย่างเพื่อเป็นการแก้ไขการกระทำได้ และหากผู้ถูกร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้โดยอนุโลม โดยคำสั่งของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญให้ถือเป็นที่สิ้นสุด แต่อย่างไรก็ดี หากเจ้าของข้อมูลผู้ถูกละเมิดไม่เห็นชอบกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ บุคคลผู้นั้นก็สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาของศาลปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 และมาตรา 42

ส่วนกฎหมายการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต กฎหมายฉบับนี้ให้บริษัทข้อมูลเครดิตมีหน้าที่ต้องทำการประมวลผลข้อมูลจากสมาชิก หรือจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และต้องจัดข้อมูลให้เป็นระบบตามที่ “คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต” ประกาศกำหนด อีกทั้งต้องเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ รวมทั้งการรับประกันภัย การรับประกันชีวิต และการออกบัตรเครดิตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และกำหนดหน้าที่ของสมาชิกไว้ด้วย เช่น หน้าที่ในการส่งข้อมูลของลูกค้าของตนแก่บริษัทข้อมูลเครดิตที่ตนเป็นสมาชิกและแจ้งเป็นหนังสือให้ลูกค้าของตนทราบโดยไม่เลือกปฏิบัติ หรือการส่งข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังกำหนดหน้าที่ของผู้ใช้บริการให้ใช้

ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น และห้ามมิให้เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อื่นที่ไม่มีสิทธิรับรู้ข้อมูล ซึ่งหน้าที่ในการไม่เปิดเผยข้อมูลนี้เป็นหน้าที่สำคัญที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูล ผู้ประมวลผลข้อมูล สมาชิก หรือผู้ใช้บริการ รวมถึงผู้ซึ่งรู้ข้อมูลจากการทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ และผู้ซึ่งรู้ข้อมูลจากบุคคลดังกล่าวข้างต้นตามที่กำหนดไว้ และเพื่อให้ความคุ้มครองและความเป็นธรรม กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลไว้หลายประการ เช่น สิทธิที่จะรับรู้ว่าเป็นบริษัทข้อมูลเครดิตเก็บรักษาข้อมูลใดของตน สิทธิที่จะตรวจสอบ แก้ไขข้อมูล เป็นต้น ซึ่งหากมีข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ใช้บริการ และไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้เจ้าของข้อมูลอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อ “คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต” เพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำอุทธรณ์ และในกรณีที่ผู้ร้องไม่เห็นชอบกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ผู้ร้องสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีศาลปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 และมาตรา 42 นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลผู้ถูกละเมิดยังสามารถฟ้องบริษัทข้อมูลเครดิตต่อศาลยุติธรรมสำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน และการลงโทษทางอาญาได้อีกด้วย

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชนที่ไม่ได้กำหนดกระบวนการคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ เช่น กฎหมายทางการแพทย์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา หากหน่วยงานเอกชนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว เจ้าของข้อมูลที่ถูกละเมิดก็สามารถใช้สิทธิฟ้องศาลยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาลแพ่งหรือศาลอาญาเพื่อรับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากเกิดการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลจะใช้ช่องทางตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด เช่น ต้องไปร้องต่อคณะกรรมการตามที่กฎหมายฉบับนั้นกำหนดก่อน หากไม่เห็นชอบกับคำวินิจฉัยจึงจะนำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครอง หรือหากเป็นกรณีเกิดความเสียหายทางแพ่งหรือต้องการให้มีการลงโทษทางอาญา ก็สามารถนำคดีไปฟ้องต่อศาลยุติธรรม

สำหรับช่องทางการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของเอกชนในการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นจะมีเพียงช่องทางเดียว ได้แก่ ช่องทางตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายดังกล่าวตามมาตรา 212 โดยอาจเกิดขึ้นได้ในการที่มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในความครอบครองของเอกชน และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้นำคดีขึ้นสู่ศาล หากในระหว่างการพิจารณาคดีในศาล ศาลหรือคู่ความเห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ที่ศาลใช้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อมาตรา 32 แห่งรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ให้ศาลดังกล่าวส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ตามมาตรา 32 จะส่งผลทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นไม่มีผลบังคับใช้ ส่วนช่องทางตรวจสอบการกระทำที่ขัดต่อความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของหน่วยงานเอกชนตามมาตรา 213 นั้นไม่สามารถร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะตามมาตรา 47 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กำหนดให้การใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐเท่านั้น ดังนั้น หากเอกชนกระทำการที่ขัดต่อความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เจ้าของข้อมูลที่ถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล จึงไม่สามารถนำไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ (แต่สามารถไปร้องเพื่อขอความคุ้มครองสิทธิได้ตามช่องทางระบบศาลอื่น ๆ ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น)

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำฐานข้อมูลทางวิชาการดังกล่าวเสนอให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่และมีฐานะรองรับความน่าเชื่อถือเป็นไปตามหลักวิชาการ
2. ทุกภาคส่วนสามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อยอดทางวิชาการหรือใช้เป็นฐานข้อมูลในการค้นคว้าอ้างอิงต่อไป

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

จากกรณีข้างต้นทำให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นองค์กรที่มีบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนเพียงองค์กรเดียว แต่ศาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรมต่างก็มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนเช่นกัน แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากระบบและโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญไทยยังไม่เอื้อต่อการเปิดกว้างให้ประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพสามารถใช้สิทธิเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้มากนัก ดังจะเห็นได้จากช่องทางที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่องทางการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประชาชนถูกละเมิดจากการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก เนื่องจากระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของประเทศไทยเป็นระบบการร้องทุกข์แบบคู่ขนานที่ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับพิจารณาคำร้องทุกข์ที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร รวมถึงข้อยกเว้นวัตถุแห่งคดีตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้บทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญซึ่งหมายความรวมถึงการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐหรือเอกชนของศาลรัฐธรรมนูญนั้นค่อนข้างมีจำกัด แต่อย่างไรก็ดี หากเมื่อใดมีคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญก็จะสืบบทบาทสำคัญในการวางบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจนำหลักสากลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ เช่น หลักความได้สัดส่วน (Proportionality) หรือหลักการ

คุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการกำหนดข้อมูลส่วนบุคคลด้วยตนเอง (Self-determination of Personal Information) มาปรับใช้ จะส่งผลทำให้การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็นไปด้วยความเหมาะสม โดยต้องสร้างดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนที่จะต้องได้รับผลกระทบเมื่อเทียบกับประโยชน์ของสาธารณะที่จะได้รับกลับมามีความคุ้มค่าหรือไม่ นอกจากนี้ ในอนาคตหากมีการปรับปรุงระบบ โครงสร้างและกระบวนการร้องทุกข์ของศาลรัฐธรรมนูญไทย อาทิ เพิ่มจำนวนตุลาการ และมีการแบ่งองค์คณะให้มากขึ้น มีการนำระบบการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญแบบเต็มรูปแบบมาใช้บังคับเพื่อลดข้อจำกัดของวัตถุแห่งการฟ้องคดี ทำให้ประชาชนมีช่องทางที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น เช่นนี้ก็จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บรรณานุกรม

- Buengkrai, W. (2000). *Disclosure of personal information under the official information Act B.E. 1997* [Master's thesis]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/71146/1/Weerapong_bu_front_p.pdf [in Thai]
- Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. (2017, April 6). *Royal Gazette*, Volume 134, Section 40 A, pp. 1-90. [in Thai]
- Jumpa, M. (2019). *Study guide for constitutional law (According to the constitution of the kingdom of Thailand, B.E. 2017)*. Institute of Legal Education of The Thai Bar. [in Thai]
- King Prajadhipok's Institute. (2018). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2017* (3rd ed.). Author.
- Namart, T. (2008). *Right to privacy: Studied of private figure* [Master' thesis]. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/131031.pdf> [in Thai]
- Nuamthanong, C. (2014). Human rights principles: Human rights and personal data protection. In *Training documents: Rule of law for democracy course, class 2* (pp.1-21) [Paper Presentation] Constitution College Office of the Constitutional Court. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1362 [in Thai]

Official information Act B.E. 1997. (1997, September 2). [in Thai]

The Organic Act on Procedures of the Constitutional Court B.E. 2561. (2018, March 2). *Royal Gazette*, Volume 135, Section 12 A, pp. 1-31. [in Thai]

Personal Data Protection Act B.E. 2562. (2019, May 27). *Royal Gazette*, Volume 136, Section 69 A, pp. 52-95. [in Thai]

Secretariat of the Senate. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand*, B.E. 2017. <https://www.senate.go.th/assets/portals/13/files/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร%20พุทธศักราช%20๒๕๖๐.pdf> [in Thai]

United Nations. (n.d.). *Universal declaration of human rights*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Warren, S. D., & Brandeis, L. D. (1890). The right to privacy. *Harvard Law Review*, 4(5), 193-220. <https://doi.org/10.2307/1321160>